ΕΤΟΣ Β΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 1 Ἀπριλίου 1912 ΑΡΙΘ. 66

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΗι ΚΥΡΙΑΚΗι ΤΟΥ ΘΩΜΑ

ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Α΄.

«*Εἰρήνη ὑμῖν*»

Ἰδού, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, αἱ πρῶται λέξεις αἱ ἐξελθοῦσαι ἐκ τοῦ θείου στόματος τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Σωτῆρος ἡμῶν, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· «*Εἰρήνη ὑμῖν*». Διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων προσηγόρευσε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ὅτε ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἵνα θεραπεύσῃ τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θωμᾶ· «*Εἰρήνη ὑμῖν*». Τὴν εἰρήνην δὲ ταύτην καὶ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἐπιδαψιλεύει πᾶσι τοῖς πιστοῖς κατὰ τὴν ἱερουργίαν τῆς θείας Μυσταγωγίας· «*Εἰρήνη πᾶσι*». Τὴν θείαν ταύτην ***εἰρήνην*** ὀφείλει καὶ πᾶς Χριστιανὸς νὰ ἐπιδιώξῃ, καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ἀποκτήσῃ χάριν τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ εὐδαιμονίας καὶ σωτηρίας.

Ἀλλὰ πότε δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ὁ Χριστιανὸς τὴν θείαν ταύτην ***εἰρήνην;*** Ὅταν ὑποτάξῃ τὸν μὲν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὴν πίστιν, τὴν δὲ καρδίαν αὐτοῦ εἰς τὸν θεῖον Νόμον. Χριστιανὸς πιστεύων ἀκραδάντως εἰς Χριστὸν καὶ ἀναφωνῶν μετὰ πίστεως ὡς ὁ Θωμᾶς, «*Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου*», ὑποτάσσων δὲ ταὐτοχρόνως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ὁ τοιοῦτος Χριστιανὸς ἀπολαύει εἰρήνης, ἔχει σύνοικον τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ τὴν εἰρήνην ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εὔχεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς πάντας τοὺς Χριστιανοὺς λέγων· «*καὶ » ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας » ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*». Περὶ τῆς θείας ταύτης

εἰρήνης θὰ ὁμιλήσω πρὸς ὑμᾶς καταδεικνύων σήμερον μέν, ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἀνάγκη νὰ κυβερνᾷ τὸν ἡμέτερον νοῦν, τὴν δὲ ἑπομένην Κυριακήν, ὅτι ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ δέον ἐστιν ἵνα βασιλεύῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν ἀληθοῦς καὶ μονίμου εὐτυχίας, ἤτοι, τῆς θείας εἰρήνης.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀδελφοί μου, πεπροικισμένος ὑπὸ τοῦ παναγάθου Θεοῦ διὰ τοῦ νοὸς, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐπιδεκτικὸν τελειότητος· τὴν εὐγενῆ ταύτην ὁρμὴν φέρει ἐν ἑαυτῷ τόσον ἰσχυράν, ὥστε πρὸ οὐδενὸς ὀπισθοχωρεῖ, ὅπως ὑψωθῆ καὶ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ποθητὴν ταύτην τελειότητα. Ἡ τελειότης εἶναι τὸ θέλγητρον καὶ ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκων τὴν τελειότητα ταύτην διατρέχει τὸν κίνδυνον καὶ νὰ πλανηθῇ, καί, τὸ δὴ χείριστον, τὰς πλάνας του ταύτας νὰ ὑπολάβῃ καὶ νὰ ἀσπάζηται ὡς ἀλήθειαν. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σοβαροῦ τούτου κινδύνου ἔχει ἀνάγκην διευθύνσεως πεφωτισμένης, βεβαίας καὶ ἀλαθήτου. Ὅσον δὲ ἡ πρὸς τὴν τελειότητα ῥοπὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἰσχυρά, τοσοῦτον καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀγαθῆς διευθύνσεως εἶναι μείζων· ὅσον δ' ἡ ῥοπὴ αὕτη ἁγιωτέρα, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιτακτικωτέρα εἶναι καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως φωτὸς θείου καὶ γνώμονος ἀσφαλοῦς. Τὸ θεῖον δὲ τοῦτο φῶς, ὁ ἀσφαλέστατος γνώμων, οὐδεὶς ἕτερος εἶναι, εἰμὴ αὐτὴ αὕτη ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθεῖσα πίστις, ἥτις καὶ μόνη δύναται νὰ ἀναβιβάσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος, καὶ δείξασα εἰς αὐτὸν τὸ τέλειον, ὅπερ ἐστιν αὐτὸς ὁ Θεός, ἐπιβραβεύσῃ αὐτῷ τὴν εἰρήνην, ἥτις ἐπίσης ἐστιν ὁ Θεός. Λοιπὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τῆς τελειότητος ἑπομένως καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ, δέον νὰ ὑποτάξῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν πίστιν. Ἡ πίστις δι' αὐτὸν εἶναι φάρος τηλαυγέστατος, δεικνύων τοὺς σκοπέλους, σώζων αὐτὸν ἐκ ναυαγίων καὶ ὁδηγῶν εἰς τὸν λιμένα τῆς εἰρήνης. Ἐὰν ὅμως ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φυσικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀδύνατον νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα, ἑπομένως οὔτε εἰρήνης, ὅσον καὶ ἂν προσπαθήσῃ, θὰ ἀπολαύσῃ. Ἵνα δὲ ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου πεισθῶμεν λάβωμεν ἄνθρωπον διὰ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ζητοῦντα τὴν εἰρήνην καὶ ἴδωμεν, ἐὰν δύναται νὰ ἀπολαύσῃ αὐτῆς.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἓν τῶν δύο θὰ πράξῃ, ἢ θὰ ζῇ ἀδιαφορῶν ὅλως πρὸς τὴν θρησκείαν, ἢ θὰ ἐπινοήσῃ ἰδίαν θρησκείαν. Ἐὰν ζῇ ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν θρησκείαν, δηλαδὴ μὴ πιστεύων οὔτε εἰς ὕπαρξιν Θεοῦ, οὔτε εἰς μέλλουσαν ζωήν, εὐκόλως ἐννοεῖται ἡ θέσις, εἰς ἣν θέλει περιέλθῃ· διότι τὶ φρικωδέστερον τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ τις οὔτε τὶ εἶναι, οὔτε διατὶ ὑπάρχει, οὔτε ποῦ θὰ καταντήσῃ ἐπὶ τέλους; Ὁ μὴ πιστεύων δὲ οὔτε ἐλπίζει βεβαίως. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀπολαύσῃ ποτὲ ὁ τοιοῦτος εἰρήνης, ἀφ' οὗ οὐδὲν πιστεύει, οὐδὲν ἐπίσταται, οὐδὲν ἐλπίζει; οὐχὶ βεβαίως. Ἐὰν δὲ ἐπιχειρήσῃ ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων στηριζόμενος νὰ ἐπινοήσῃ ἰδίαν θρησκείαν δύναται νὰ ἀπολαύσῃ εἰρήνης; Οὐδαμῶς· διότι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον πεφωτισμένος καὶ ἂν ἦναι, πάντοτε ὑπόκειται εἰς πλάνας, πάντοτε βασανίζεται ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας καὶ ἀβεβαιότητος, ἅπερ πάντα οὐδόλως συμβιβάζονται πρὸς τὴν ἐπιζητουμένην εἰρήνην.

Ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὑπόκειται εἰς πλάνας, περὶ τούτου βεβαιοῖ ἡμᾶς ἡ Ἁγία Γραφή, ἥτις κηρύττει, «*Λογισμοὶ θνητῶν δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν*»· καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις δεικνύει ἡλίου τηλαυγέστερον ὅτι οἱ λαοὶ οἱ μὴ θελήσαντες νὰ ὑποτάξωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν πίστιν, περιέπεσον εἰς πλάνας ἀξιοθρηνήτους. Παράδειγμα δ' ἔστωσαν οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι, λαοὶ εἰς τὸν ὕψιστον τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀνελθόντες βαθμόν, οἵτινες ὅμως κατήντησαν νὰ κλίνωσι γόνυ πρὸ τῶν ξοάνων καὶ τῶν μαρμάρων, νὰ καίωσι θυμιάματα λατρείας εἰς ὄντα ἀνθρωποπαθῆ καὶ τῶν ἀνθρώπων χείρονα, καὶ νὰ τηρῶσι μετὰ φανατισμοῦ μυστήρια, ἅτινα καὶ νὰ ὀνομάσῃ τις ἀκόμη ἐρυθριᾷ ὑπ' αἰσχύνης. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὴν τούτων κατάστασιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· «ἀσέβεια πανταχοῦ τῆς οἰκου-» μένης ἐκράτει, καὶ βωμοὶ ἀνεκαίοντο, καὶ εἴδωλα προσεκυνεῖτο, καὶ » βαθεῖα νὺξ πάντα κατεῖχε.... καὶ γὰρ τέκνα ἐσφάζετο τοῖς εἰδώλοις, » καὶ φύσις ἠγνοεῖτο καὶ συγγένεια ἀνετρέπετο». Οὐχὶ τούτων κρείσσονες εἶναι οἱ αἱρετικοί, οἵτινες καίτοι συγκαταριθμοῦνται μεταξὺ τῶν ἰσχυροτέρων νόων τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, οὐχ' ἧττον ἐκπεσόντες τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, περιέπεσαν εἰς πλάνας καὶ ἐξώκειλαν εἰς δεισιδαιμονίας. Λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ εἰρήνην ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὅταν ἀποβάλῃ τὸν χαλινὸν τῆς πίστεως; ἀδύνατον· διότι ἅμα ἀποσπασθῇ τῆς πίστεως δὲν γνωρίζει πλέον ποῦ νὰ στηριχθῇ καὶ ποῦ νὰ σταθῇ. «Ὁ τῆς πίστεως » ἐκπεσών, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, οὐδὲν ἔχει λοιπόν, οὐχ ὅπου στῇ, » οὐχ ὅπου κατάσχῃ».

Ἀλλ' ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι φύσει περίεργος καὶ ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ εὕρῃ τι σταθερόν, βέβαιόν τι καὶ ὡρισμένον. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδέποτε διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων φθάνει εἰς τοῦτο τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον, διὰ τοῦτο οὐδεμίαν εὑρίσκει ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ διηνεκῶς ἐρωτᾷ, διηνεκῶς ζητεῖ καὶ καταναλίσκει καὶ ἐξαντλεῖ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις εἰς μάτην. Ἐπειδὴ δὲν ἔχει πεποίθησιν εἰς ἑαυτὸν θεωρεῖ σήμερον ψευδὲς ἐκεῖνο ὅπερ χθὲς ἐπίστευε καὶ ὑπεστήριζεν ὡς ἀληθές. Αἰωνίως ὅθεν ζητεῖ, ἀλλ' οὐδέποτε εὑρίσκει. Ἀνίκανος καὶ τὰ πάντα νὰ γινώσκῃ καὶ τὰ πάντα νὰ ἀγνοῇ, ἀδυνατῶν νὰ ἐπαναπαυθῇ εἰς τὴν ἄρνησιν, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν κατάφασιν, ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἑλκόμενος καὶ εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ὠθούμενος ἀναγκάζεται ἐπὶ τέλους νὰ ἀναφωνήσῃ καὶ αὐτὸς τὸ «**ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα**». Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν ἀοριστίᾳ καὶ ἀμφιβολίᾳ, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ εἰρήνη; Οὐχὶ βεβαίως· «*ὅταν γὰρ λογισμοὶ ζητη-» τικοὶ ταράσσωσιν ἡμῶν τὴν πίστιν ὁποία εἰρήνη;*» Ὥστε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ χειραγωγῆται ὑπὸ τῆς πίστεως, ἥτις διασαφηνίζει καὶ λύει πάντα τὰ οἱονεὶ αἰνίγματα ὑπ' αὐτοῦ θεωρούμενα καὶ χορηγεῖ αὐτῷ τὴν γαλήνην καὶ ἀνάπαυσιν· «*μόνη*, λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, *μόνη ἡ πίστις ἀναπαύει τὸν λογισμόν*».

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω αἱ φυσικαὶ τοῦ νοὸς γνώσεις συνίστανται εἰς περιωρισμένας τινὰς ἰδέας, αἵτινες ῥίπτουσιν αὐτὸν πάντοτε εἰς τὴν ἀβεβαιότητα. Εἶναι ἀδύνατον ὄντως ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων στηριζόμενος ὁ νοῦς νὰ ὑψωθῇ εἰς τελείαν γνῶσιν καὶ πλήρη κατανόησιν τῶν ὄντων. Καὶ ναὶ μέν, ἔχει τὴν τάσιν νὰ ὑψωθῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πτέρυγες αὐτοῦ

εἶναι λίαν συνεσταλμέναι καὶ βραχεῖαι, ταχέως καταπίπτει. Προσπαθεῖ νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀβεβαιότητος, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῆς πάντοτε περιστρέφεται καὶ οὐδέποτε ν' ἀπαλλαγῇ αὐτῆς δύναται, ἐὰν δὲν προσλάβῃ τὴν πίστιν χειραγωγόν, ἥτις ἀνακουφίζει αὐτὸν καὶ ἀπελευθεροῖ καὶ ἐξασφαλίζει αὐτῷ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων αὐτοῦ. Ὁ ἐπὶ τῶν δυνάμεων τοῦ νοὸς αὐτοῦ βασιζόμενος ὁμοιάζει τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις εὑρίσκεται ἐντὸς ἀπεράντου ὠκεανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁπουδήποτε καὶ ἂν στραφῇ, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν πράξῃ, ἀνευρίσκει πάντοτε ἄνευ βυθοῦ, ἄνευ ὄχθων, καὶ περιμένει ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταπνιγῇ ἐν αὐτῷ, ἐὰν δὲν ἤθελε φανῇ σωτήριόν τι σκάφος τὸ ὁποῖον νὰ διασώσῃ αὐτόν. Ἀλλὰ ποία τούτου ἡ εἰρήνη; οὐδεμία· διότι ἀδυνατοῦσιν αἱ ἀτελεῖς αὐτοῦ γνώσεις νὰ καθησυχάσωσιν αὐτόν, ὁρίζοντες αὐτῷ ποῖον τὸ ἀληθὲς καὶ ποῖον τὸ ψευδές. Τοῦτο μόνη ἡ πίστις κατορθοῖ· «ἄν, ἀποφαίνεται ὁ θεῖος Χρυσόστομος, *ἂν ἡ πίστις βεβαιώσῃ ἡ καρδία ἐν ἀσφαλείᾳ ἕστηκεν· ἄρα πίστις » βεβαιοῖ... Οὐκοῦν λογισμοὶ σαλεύουσιν, ἐναντίον γὰρ ἡ πίστις λογισμῷ»*.

Ἰδού, ἀγαπητοί, τὰ ναυάγια, ἰδοὺ οἱ κίνδυνοι, ἰδοὺ οἱ σκόπελοι, εἰς οὓς οἱ τῆς πίστεως ἐκπίπτοντες προσκρούουσιν. Ἤδη ποία εἰρήνη δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν ἡμῖν; ποία γαλήνη καὶ ἀνάπαυσις τοῦ ἡμετέρου νοός; Λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρωμεν τὴν εἰρήνην ἐν ἡμῖν αὐτοῖς; Εἶναι δυνατὸν νὰ καταλάβωμεν καὶ διακρατήσωμεν ταύτην διὰ τῶν ἡμετέρων φυσικῶν δυνάμεων; Εἶναι δυνατὸν πρὸς τούτῳ νὰ ἐξασφαλίσωμεν αὐτὴν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ; Ἐκ τῶν προλεχθέντων ἀριδήλως καταφαίνεται, ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωμεν ταύτης, ἐφ' ὅσον εἰς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις ἐμπιστευόμεθα· μόνον διὰ τῆς θερμῆς, εἰλικρινοῦς καὶ ζώσης πίστεως δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ νὰ ἔχωμεν εἶτα αὐτὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀναφαίρετον κτῆμα. Ἡ πίστις εἶναι ὁ μόνος τῆς εἰρήνης χορηγὸς εἰς τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς καὶ πτωχὸν λογικόν. Ἡ πίστις εἶναι ἡ σωστικὴ ναῦς ἡ προστρέχουσα καὶ διασώζουσα αὐτὸ ἐκ τῶν συχνῶν ναυαγίων. Ἡ πίστις εἶναι ὁ οὐράνιος φάρος, **«ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»**. Ἡ πίστις οὐ μόνον προφυλάσσει ἀπὸ τὰς πλάνας τὸν ἡμέτερον νοῦν, οὐ μόνον ἐνισχύει αὐτὸν καὶ φωτίζει, ἀλλὰ καὶ ζωοποιεῖ αὐτόν, δίδει εἰς αὐτὸν ζωὴν παρέχουσα αὐτῷ τροφὴν στερεάν, τὴν ὑψηλὴν περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου διδασκαλίαν, καὶ ἀποκαλύπτουσα αὐτῷ τὸ μυστήριον τῆς διὰ τοῦ Θεανθρώπου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γενομένης θείας Ἀπολυτρώσεως. Διὰ τῆς ὁδοῦ δὲ ταύτης ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν εἰρήνην, ἣν ματαίως ἐκτὸς τῆς πίστεως ἐπιζητεῖ.

Λοιπὸν ἐὰν θέλωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς εἰρήνης τοῦ ἡμετέρου νοός, ἂς ἐμπιστευθῶμεν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ μετὰ πίστεως γνησίας καὶ στερεᾶς. Ὑποτάξωμεν τὸν ἀδύνατον καὶ πεπερασμένον νοῦν ἡμῶν εἰς τὴν πίστιν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ παρεκτραπῶμεν τῆς εὐθείας καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ, θὰ πλανηθῶμεν εἰς ἀνοδίας καὶ χώρας ἀβάτους, καὶ εἰς βάραθρα σκοτεινὰ καὶ ἐρεβώδη θὰ κατακρημνισθῶμεν, καὶ ἔσται ἡ πτῶσις ἡμῶν μεγάλη, διότι οὐδεμία ἐνταῦθα εἰρήνη, οὐδεμία χαρά, ἀλλὰ σκότος βαθὺ καὶ ζοφῶδες θέλει ἐπικαλύψῃ ἡμᾶς. Τῆς **εἰρήνης** θὰ ἀπολαύσωμεν τότε μόνον, ὅταν εἰλικρινῶς πιστεύωμεν καὶ δὲν παρ-

εκτρεπώμεθα εἰς λογομαχίας καὶ ἔριδας ἀνοήτους. Ὅταν ζητοῦμεν νὰ κατανοήσωμεν τὰ πάντα πρὶν ἢ πιστεύσωμεν, τότε οὐδὲν θὰ κατανοήσωμεν, διότι λέγει αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «*Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε.*» Ἀλλαχοῦ δ' ἀποτρέπων ἡμᾶς ἀπὸ τὰς ἀνοήτους ζητήσεις, συμβουλεύει· «*Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει καὶ ἰσχυρό» τερά σου μὴ ἐξέταζε, ἃ προσετάγη ταῦτα διανοοῦ*», καὶ τότε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολέσῃς τὴν εἰρήνην τοῦ νοός σου. Ἀπεριέργως λοιπὸν πιστεύωμεν, «*ἡ δὲ πίστις* κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, *θυρεός ἐστι σκέπων » τοὺς ἀπεριέργως πιστεύοντας. Ἐὰν δὲ σοφίσματα ἢ καὶ λογισμοὶ καὶ εὐ» θῦναι, οὐκέτι ἐστὶ θυρεός, ἀλλὰ συμποδίζει ἡμᾶς... Πολλοὶ διαλογισμοὶ » τὴν ψυχὴν καίοντες, πολλαὶ ἀπορίαι, πολλαὶ ἀμηχανίαι, ἀλλὰ πάντα » ὄντως ἡ πίστις ἀναπαύει. Ἄν τε οὖν λογισμοὶ ἐπιστρατεύωνται ταύτην » προβαλώμεθα, ἄν τε ἐπιθυμίαι ἄτοποι ταύτῃ χρώμεθα, ἄν τε πόνοι καὶ » ταλαιπωρίαι, ἐπὶ ταύτην ἀναπαυώμεθα. Πάντων τῶν ὅπλων αὕτη ἐστὶ » φυλακτήριον*».

«*Κτῆσαι*, συμβουλεύει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, *κτῆσαι γαληνιῶντα » νοῦν, ἀκύμονα τινὰ καὶ ἀτάραχον κατάστασιν τῆς ψυχῆς, μήτε ὑπὸ » παθῶν σαλευομένην, μήτε ὑπὸ τῶν ψευδῶν δογμάτων διὰ πιθανότητος » προκαλουμένην, εἰς συγκατάθεσιν περιελκομένην, ἵνα κτήσῃ τὴν* ***εἰρήνην » τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν, φρουροῦσαν τὴν καρ» δίαν σου***». Γένοιτο.

ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πράξεων τῶν Ἀποστόλων τὸ ἀνάγνωσμα (Πράξ. Ε'. 12—20).

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά (Καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομῶντος. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς· ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο, πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν)· ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθε-

ραπεύοντο ἅπαντες. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ ἅπαντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. Ἄγγελος δὲ Κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτούς, εἶπε· Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἔκαμνον θαύματα μεγάλα καὶ πολλά. Ὁ ἁπλοῦς καὶ ἄκακος λαός, ὁ ὁποῖος κρίνει τὰ πράγματα, καθὼς τὰ βλέπει καὶ ὄχι μὲ ὀπισθοβουλίαν, ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὰ τελούμενα, καὶ αἰσθάνεται θαυμασμὸν καὶ σέβας πρὸς αὐτούς. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πληθύνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστευόντων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ αὐξάνει καὶ ἐνισχύεται τόσῳ πολὺ ἡ πίστις αὐτῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Ἱερουσαλὴμ φέρουν σωρηδὸν τοὺς ἀσθενεῖς των εἰς τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὴν τελείαν πεποίθησιν, ὅτι θὰ λάβουν τὴν θεραπείαν των, καὶ πραγματικῶς «ἐθεραπεύοντο ἅπαντες». Τόσῳ δὲ δυνατὴν πίστιν εἶχον, ὥστε «ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὰς πλατείας καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου τοῦ Πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν» καὶ ἀναλάβῃ τὴν ὑγείαν του. Καὶ ταῦτα μὲν ἔκαμνεν ὁ ἀθῷος καὶ ἄδολος λαός. Τί δὲ οἱ ἄρχοντες τόσῳ οἱ θρησκευτικοὶ ὅσῳ καὶ οἱ πολιτικοί; Ἐκ μὲν τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων «οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς»· κανεὶς δὲν εἶχε τὸ θάρρος, τὴν ψυχικὴν δύναμιν, ὄχι μόνον νὰ θαυμάσῃ ἐξωτερικῶς διὰ τὰ τελούμενα θαύματα ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλὰ μήτε νὰ πλησιάσῃ κἂν αὐτούς. Ἐκ δὲ τῶν θρησκευτικῶν ὁ ἀρχιερεὺς «καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ», οἱ ἀποτελοῦντες τὴν αἵρεσιν τῶν Σαδδουκαίων, «ἐπλήσθησαν ζήλου», ἐκυριεύθησαν ἀπὸ φθόνον, συνέλαβον καὶ ἐφυλάκισαν τοὺς Ἀποστόλους! Ἀλλὰ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς φυλακῆς, ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς καὶ παρήγγειλε νὰ ἐξέλθωσι, νὰ μεταβῶσιν ὄχι εἰς ἀπόκρυφον μέρος, ἀλλ' εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν καὶ νὰ κηρύττουν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς των τὰς θείας ἀληθείας. Αὐτά, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὸ σημερινὸν ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον ἠκούσαμεν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε παράδοξον καὶ ἀπορίας ἄξιον, πῶς ἐνῷ τὰ θαύματα τῶν Ἀποστόλων ἐγίνοντο δημοσίᾳ καὶ φανερά, ὥστε νὰ εἶνε ὁρατὰ εἰς ὅλους, μόνον εἰς τὸν λαὸν ἔκαμνον ἐντύπωσιν καὶ ἐπίστευον, εἰς δὲ τοὺς ἄρχοντας νὰ γίνωνται αἰτία νὰ κυριεύωνται ἀπὸ φθόνον καὶ συνεπείᾳ τούτου νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ὡς ἐγκληματίας καὶ κακούργους; Παράδοξον ἀληθῶς καὶ ἀπορίας ἄξιον τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀνεξήγητον! Ὁ ἁπλοῦς λαὸς εἶχεν ἀθόλωτον ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, διετήρει αὐτὰ ἀμόλυντα καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, εἰς τρόπον ὥστε ἔβλεπεν, ἤκουε καὶ ᾐσθάνετο τὰ πράγματα, ὡς ἦσαν, καὶ δὲν ἐχρωμάτιζεν οὔτε τοὺς λόγους του,

οὔτε τὰς σκέψεις καὶ κρίσεις του μὲ τὸ πολύχρωμον χρῶμα τῆς ἰδιοτελείας καὶ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας. Οἱ ἄρχοντες τοὐναντίον, εἶχον τεθολωμένην καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ τὰ ὀλέθρια αὐτὰ πάθη, δὲν εἶχον ἀνεπηρέαστον τὴν κρίσιν εἰς βαθμὸν ὥστε «ἀκούοντες οὐκ ἤκουον, καὶ βλέποντες οὐκ ἔβλεπον· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκάμμυσαν (Ματθ. ΙΓ΄. 15). Οἱ ἄρχοντες διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν ἐπίστευον· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπίστευον, «οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. ΙΒ΄43). Οἱ ἄρχοντες ἦσαν ἰδιοτελεῖς καὶ ἀνθρωπάρεσκοι, μὲ ὀλίγας λέξεις καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ἀναίσθητοι, ἢ προσεποιοῦντο ὅτι ἦσαν ἀναίσθητοι, εἰς τὰ μεγάλα «τέρατα καὶ σημεῖα», τὰ ὁποῖα «ἐγίνετο διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων» καὶ διὰ τοῦτο «οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς» καὶ διὰ τοῦτο «ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ», ἀντὶ νὰ σεβασθῶσιν αὐτούς, νὰ τιμήσωσιν αὐτοὺς καθὼς «ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός». Ἐντεῦθεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐξηγεῖται τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον· ἐντεῦθεν διδασκόμεθα καὶ ἡμεῖς ὅτι, ἐὰν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν φυσικὴν διαύγειαν τοῦ νοῦ καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας, ὥστε νὰ αἰσθανώμεθα ὅ,τι ἀληθῶς βλέπομεν, καὶ νὰ λέγωμεν καὶ νὰ πράττωμεν ὅ,τι ἀληθῶς αἰσθανόμεθα, χρεωστοῦμεν ν' ἀποφεύγωμεν καὶ τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν.

Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμεν ὅταν λέγωμεν ***ἰδιοτέλειαν***; Τί εἶνε ***ἰδιοτέλεια;*** Ἰδιοτέλειαν, ἀγαπητοί, ὅταν λέγωμεν ἐννοοῦμεν τὴν πονηρὰν ἐκείνην ἰδιότητα, ἡ ὁποία ἀναγκάζει τὸν ἔχοντα αὐτὴν νὰ διαθέτῃ ὅλας τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας τοῦ ἐχάρισεν ὁ Δημιουργὸς Θεός, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀτομικοῦ του συμφέροντος, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ ἐὰν τὸ ἀτομικόν του συμφέρον, τὸ ὁποῖον θεοποιεῖ, ἦτο πνευματικὸν καθ' ὁλοκληρίαν, ἢ τοὐλάχιστον κατ' ἀναλογίαν πνευματικόν, τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο τόσῳ κακόν. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἰδιοτέλεια ἔχει ἀντικείμενον τὸ ὑλικὸν συμφέρον, τὴν ἐφήμερον καὶ ματαίαν δόξαν, τὸν ἐγωϊσμόν, ἀλλὰ τὸν ἐγωϊσμὸν τοῦ χειρίστου εἴδους, τὸν παχυλὸν καὶ ὑλικὸν ἐγωϊσμόν, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον ἐπιλήσμονα τῶν ἱερῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἔχει πρὸς τὸν ἅγιον Θεόν, πρὸς τὴν Πατρίδα, πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεόνει αὐτόν, νὰ κλείῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ὅταν δὲν συντελῇ εἰς τὸ ὑλικόν του συμφέρον, νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς ἀδικίας, νὰ διαπράττῃ παρανομίας, νὰ διαστρέφῃ τὰ πράγματα, νὰ συκοφαντῇ, νὰ ὑβρίζῃ, νὰ ἐμποδίζῃ τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν παντὸς ὠφελίμου ἔργου. Ἂς ἀγωνίζεται ὁ ἄλλος ὅσον ἠμπορεῖ τὸν ἱερὸν καὶ ἔντιμον ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς· ἂς ἐργάζεται νύκτα καὶ ἡμέραν ἀκατάπαυστα διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς κοινωνίας· ἂς ἐξοδεύῃ ὅλον τὸν βίον του εἰς ἀγαθοεργίας ὑπὲρ τοῦ πλησίον· ὁ ἰδιοτελὴς ἄνθρωπος ὄχι μόνον δὲν ἀναγνωρίζει καὶ δὲν ἀνομολογεῖ τὸ γινόμενον καλόν, ἀλλὰ καὶ διαβάλλει καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς ἐργάτας του, καὶ ἐὰν ἔχῃ καὶ τὴν ὑλικὴν δύναμιν καὶ θὰ ἐμποδίσῃ τὸ καλὸν καὶ θὰ καταδιώξῃ καὶ θὰ τιμωρήσῃ τοὺς πράτ-

τοντας αὐτό, ὡς ἔκαμεν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ «οἱ σὺν αὐτῷ» ἐναντίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι καὶ τὰς θείας ἀληθείας ἐκήρυττον καὶ θαύματα πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων ἐτέλουν, καὶ ὅμως ἐφυλακίσθησαν ὑπ' αὐτῶν. Τοιαῦτα κακὰ προξενεῖ ἡ ἐπάρατος ἰδιοτέλεια!

Τί δὲ εἶνε ***ἀνθρωπαρέσκεια;*** Ἀνθρωπαρέσκεια, ἀγαπητοί, εἶνε τὸ ἀνόητον ἐκεῖνο καὶ παράλογον πάθος, τὸ ὁποῖον κάμνει τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ τὰ ἐναντίον ἀπὸ ὅ,τι θέλει ὁ ἅγιος Θεός, ἀπὸ ὅ,τι διατάσσει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία· καὶ πρὸς τίνα σκοπόν; Μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀρέσκῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' ὄχι τοὺς φρονίμους, τοὺς σοβαρούς, τοὺς ἐναρέτους, ἀλλὰ τοὺς ἀνοήτους, τοὺς ἐλαφρούς, τοὺς ἐπιπολαίους ἀνθρώπους! Καταλαμβάνομεν δὲ ὅλοι πόσον ὀλέθριον καὶ φοβερὸν πάθος εἶνε τοῦτο, ἀφοῦ ἐξαναγκάζει τὸν ἀτυχῆ ἄνθρωπον νὰ κανονίζῃ, νὰ ῥυθμίζῃ, καὶ τοὺς λόγους του καὶ τὰς πράξεις του ὄχι μὲ τὸν θεῖον Νόμον, ὄχι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, «τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον», ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπισφαλῆ, μὲ τὴν λανθασμένην, μὲ τὴν ἀτελῆ θέλησιν καὶ κρίσιν τῶν ἀνθρώπων! Καταλαμβάνομεν ἐπίσης ὅλοι ὅτι τὸ πάθος τοῦτο εἶνε τελεία ὕβρις πρὸς τὸν πανυπερτέλειον Θεόν· διότι ὑποβιβάζει ὁ ἀνθρωπάρεσκος τὰς θείας τελειότητας εἰς βαθμὸν πολὺ κατώτερον τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωπίνης κρίσεως. Μικρὸν δὲ διαφέρει ὁ ἀνθρωπάρεσκος ἀπὸ τὸν ἀρνητὴν τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος κάμνουν τὸ ἴδιον πρᾶγμα, μὲ μόνην τὴν μικρὰν καὶ ἐπουσιώδη διαφοράν, ὅτι ὁ μὲν ἀρνητὴς ἀρνεῖται τὸν Θεὸν παρρησίᾳ καὶ διακόπτει πᾶσαν σχέσιν πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἀνθρωπάρεσκος δὲν ὁμολογεῖ παρρησίᾳ τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν του, τὸν ἀρνεῖται καὶ μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰ ἔργα, μόνον ὁποῦ δὲν διακόπτει πᾶσαν σχέσιν πρὸς αὐτόν. «Εἰ γὰρ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην». (Γαλ. Α'. 10).

Ἀλλ' ἆρά γε εὑρίσκονται τοιοῦτοι ἄνθρωποι σήμερον, ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοῦ σημερινοῦ ἀναγνώσματος, οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσουν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσουν τοὺς Ἀποστόλους; Καὶ παλαιά, ἀδελφοί, καὶ σήμερον καὶ πάντοτε θὰ ὑπάρχουν. Τὶ ἄλλο παρὰ ἀνθρωπαρέσκεια εἶνε, ὅταν δὲν τηρῶμεν τὰς σοφὰς διατάξεις τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ μὴ φαινώμεθα ὅτι εἴμεθα παλαιῶν ἰδεῶν ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅτι εἴμεθα κάτοχοι τῶν νέων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἠδύνατό τις προσφυέστερον νὰ ὀνομάσῃ ἰδέας ἀνοήτους καὶ ἀσεβεῖς; Τί ἄλλο κάμνομεν παρὰ ὑβρίζομεν. καὶ ἀρνούμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Θεὸν διὰ νὰ προκαλέσωμεν τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἐπιπολαίων ἀνθρώπων; Καὶ ἡ θεραπεία τοῦ πάθους τούτου εἶνε πολὺ πρόχειρος καὶ εὔκολος· ἡ θεραπεία εἶνε ἡ τήρησις τῶν θείων ἐντολῶν. Διὰ τῆς τηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν γινόμεθα ἀρεστοὶ εἰς τὸν ἅγιον Θεόν· γινόμενοι δὲ ἀρεστοὶ εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, ἐξάπαντος θὰ ἤμεθα ἀρεστοὶ καὶ εἰς τοὺς χρηστοὺς καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους καὶ τοιουτοτρόπως καὶ εὐτυχεῖς θὰ ζήσωμεν καὶ τῆς οὐρανίου βασιλείας θὰ ἀξιωθῶμεν.